MWONGOZO WA KUSAHIHISHA.

KISWAHILI KIDATO CHA TATU.

NOVEMBER 2021

102/2.

1. UFAHAMU (ALAMA 15).

(a) (i) Uhaba wa chakula.

(ii) Usalama wa chakula chenyewe. (2 ×1 =2).

(b) (i) Pana haja kuwepo na mikakati na sera kuhakikisha usalama wa chakula. (2×1=2).

(c) (i) Uandalizi wa chakula kilichochafuliwa na choo.

(ii) Kutozingatia mbeko za usafi.

(iii) Kuandaa chakula na kukiacha vuguvugu kabla ya kukipakua.

(iv) Ulaji wa chakula kisichoandaliwa vyema. (4×1=4)

(d) Ili kuzuia hali inayochochea vikwaji wa viini/chakula hakikuwa na viini (1×1=1.)

(e) (i) Pana haja ya kuzingatia usafi wa chakula.

(ii) Uandalizi unaofaa.

(iii) Vyombo vya uandaaji viwe safi.

(iv) Kanuni za usafi zifuatwe.

(v) Upikaji na uandaji uwe kamilifu (4×1=4).

(f) (i) Uhaba,ukosefu,upungufu,uchache,kiasi,kidogo.

(ii) Hasara,tatizo,shinda,athari.

KUADHIBU.

Ondoa alama 3 za makosa ya hijai yanapotokea kwa mara ya kwanza, yaani ½ alama hadi kufikia makosa 6.

Ondoa alama ½ kwa kila kosa la sarufi kufikia ½ ya alama alizopata katika kila kisehemu.

2.MUHTASARI (ALAMA 15).

(a) (i) Uwazaji tunduizi huhusisha matumizi ya akili.
(ii) Umekitwa kwenye matumizi ya michakato mbalimbali.
(iii) Si mchakato mwepesi /ni mchakato uhungamano.
(iv) Unahusisha stadi na mikabala tofauti.
(v) Hushirikisha kupima hoja za upinzani na ushahidi uliopo kwa njia ya haki na kutambua yaliyofichwa/ ukweli uliofichwa/ uliofunikwa na taswira ya juujuu.
(vi) Hujumuisha kutambua mbinu zinazotumiwa kufikia msimamo fulani kwa mvuto zaidi.
(vii) Huhitaji kutathmini maswala kwa mtindo ulio wazi kufikia uamuzi.
(viii) Huhusisha kuwasilisha mtazamo kwa njia yenye uwazaji mzuri na unao shawishi.

Zozote 8 = 8×1

(b) (i) Uwazaji tunduizi unasaidia kujenga ya matini ya utendaji.
(ii) Hupevusha uwezo wa usomaji kwa kuufanya uwe na malengo mazuri.
(iii) Unamsaidia mtumiaji kutambua hoja kuu katika matini/ ujumbe fulani bila ya kuzongwazongwa hoja duni za pembeni.
(iv) Unasaidia kuchonga uwezo wa kuikabili au kuitikia hali fulani.
(v) Mwanadamu kukuza stadi za uchanganuzi anapoujenga na kuimarisha uwazaji tunduizi wake.

KUADHIBU.

Ondoa ½ alama kwa kila kosa la hijai hadi 6. 6× ½ =3.
Ondoa ½ alama kwa kila kosa la sarufi hadi 6× ½ =3.
Ziada-akizidisha maneno 10 ya kwanza ondoa alama 1 na ½ kwa kila maneno matano zaidi-Hadi tisa(9) asiadhibiwe.

Kutuza.

a= 08

M b=06

c= 01

15

Tanbihi.

Mwanafunzi akiorodesha sehemu zote=0
Akitiririsha vizuri= alama 1.ut

3. MATUMIZI YA LUGHA (ALAMA 40).

(a) (i) /b/ ½ /0
(ii) /a/ ½ /0
(iii) /sh/ /s/ ½ /0
(iv)/n/ ½ /0 Al 2.

(b) (i) Miambakofi ½
(ii) Yatazoleka ½ Al 1.

(c) (i) U-ZI ½
(ii) LI-YA ½ Al 1.

(d) <u>A</u>-lal-<u>a-ye</u> 2 Al 2.
K.A V.T

(e) Mwenyewe -pekee
Mkongwe -sifa
Lake -kimilikishi
Mengi -idadi Al 2.

(f) A - ta - m - nyw - e - a Al 6 × ½ =3

A	ta	m	nyw	e	a
Nafsi	wakati Ujao	mtendewa	mzizi	kauli	kiishio

(g) yu- kitenzi kishirikishi kipungufu 1
Anajaribu- kitenzi kisaidizi 1
Kujinasua- kitenzi kikuu 1 Al.3

(h) Fungu la maneno yenye maana fulani lakini maana hii si kamilifu au.
Ni kipashio cha kimuundo chenye zaidi ya neno moja lakini ambacho hakina muundo wa kiima na kiarifa. Al.2

(i) na mafundi-RH ½
Wenye ustadi mkubwa RV ½ Al.1

(j) Angali anasoma kitabu (mwalimu akadhirie). Al.2

(k) (i) Wakati uliopita.
(ii) Ukubwa.
(iii) Kiambishi cha ngeli.
(iv) Kauli ya tendea km amekalia. Zozote 2.

(l) Askari wakipiga doria na kushirikiana na raia watakuwa wametuhakikishia usalama Al.2

(m) Videbe hivyo vitasafirishwa pamoja na vijundo hivi. Al.2

(n) (i) za taarifa.
(ii) Agizi/ amrishi.
(iii) Ulizi.
(iv) Hisishi. Kutaja ½ mfano ½
3×1=3

(o) Liana ½
Valiwa ½ Al.1

(p) Watahiniwa hao-kiima Al.2
Kwa makini-chagizo

(q) Mzigo-kipozi.
Mwalimu-kitondo
Gari-ala Al.3

(r) Sahibu- msiri, mwenzi
Rafiki,mwandani
Kizuunzi-kizunguzungu
Masua.
Kisulisuli. Al.2

(s) Ingawa mshahara wake si mkubwa. Kishazi tegemezi.
Anaikimu familia yake. Kishazi huru. Al.2

(t) (i) Hali ya mazoea.
(ii) Vitendo vikifuatana katika
Wakati uliopita Al.2

Kuadhibu Makosa yasizidi nusu ya alama alizopata katika kila sehemu.

3.ISIMU JAMII (ALAMA 10).

-Matumizi ya lugha hutegemea taaluma ya wataalamu husika.
-Lugha huwa rasmi na huzingatia kanuni za kisarufi.
-Lugha huwa kavu ili kukwepa matumizi ya tamathali.
-Adabu na heshima kwa kutaja vyeo.
-Msamiati hutegemea taaluma.
-Matumizi ya takwimu ili kudhihirisha ukweli.
-Mantiki yanayozungumziwa hupangwa kwa utaratibu maalum.
-Kuchanganya ndimi ili kufafanua au kutilia mkazo dhana fulani.
-Matumizi finyu ya lugha shawishi.
-Uepukaji wa utata kwa kutumia misimu.

Tanbihi.

-Lazima kila hoja itolewe mfano.
-Asipotoa tuza ½
-Akitumia maneno haya anapotoa hoja yaakifishwe ipasavyo.
Mfano:
Kwa mfano;